

Preek over Galaten 3: 24-28, 1 Korinthiërs 7: 1-7 en (vooral) 1 Korinthiërs 14: 34-36
Ochtenddienst 10 januari 2010, Schoonhoven
Paulus: Feminist of vrouwenhater?

Gemeente van Christus,

1.

De musical die wij momenteel instuderen heet: *Met de groeten van Paulus*. Deze titel verwijst ernaar dat Paulus een brieveschrijver was. Met de groeten van... zo sluit je een brief af. Deed Paulus ook. Wij kennen Paulus grotendeels via zijn brieven.

In de musical vindt op een gegeven moment een ontmoeting plaats tussen Paulus en Fred, een reclameman uit de ééentwintigste eeuw.

- *Wat betekent vrijheid voor jou, vraagt Fred*

- *Lees mijn brieven. Daar staat alles in, antwoordt Paulus.*

- *Maar die zijn zo moeilijk.*

- *Moeilijk? In welke tijd leef je?*

- *De ééentwintigste eeuw.*

- *Dan lezen ze mijn brieven nog steeds? Zegt Paulus. Als dat maar goed gaat. Als ze er maar niet allerlei rare dingen aan ontlenen.*

- *Ik ben bang van wel, zegt Fred*

Paulus zucht. - Had ik dan onder elke brief maar gezet: Na lezen verscheuren...'

Gelukkig heeft Paulus dat niet gedaan. Er staan geweldige dingen in die brieven. Maar het is wel goed om ons te realiseren dat de brieven van Paulus gelegenheidsbrieven waren, soms in de haast geschreven of gedictend, bedoeld voor een specifieke afzender, als reactie op heel specifieke vragen of problemen. Dat is de charme van die brieven, maar soms ook het bezwaar. Daarom is Paulus soms heel eenzijdig, daarom spreekt hij zichzelf soms tegen. Als Paulus had geweten dat zijn brieven later als geïnspireerde teksten zouden worden beschouwd, en zelfs opgenomen in het Nieuwe Testament, had hij zijn woorden ongetwijfeld veel meer gewogen.

2.

Neem de positie van de vrouw. Al zijn uitspraken over de vrouw vormen alles bij elkaar geen evenwichtig geheel. Aan de ene kant kan de SGP met verwijzingen naar bijvoorbeeld de eerste Korinthebrief stellen dat de man het hoofd is van de vrouw, en dat de vrouw daarom geen actieve rol mag spelen in de politiek.

Maar in bijvoorbeeld de Galatenbrief zet Paulus ons dam weer op een heel ander been door de principiële eenheid van man en vrouw in Christus te verkondigen.

En daarnaast: in zijn brieven noemt Paulus opvallend veel vrouwen die een leidinggevende positie hebben in de gemeenten! Ook als woordvoerders, als verkondigers van het evangelie! Wat zeer opmerkelijk was in de Grieks-Romeinse samenleving van die tijd, en ook in de joodse godsdienstige cultuur heel ongewoon was. Zo is er een rabbijn uit de eerste eeuw bekend, die zei dat joodse driemaal daags God moesten danken dat Hij hen *geen heiden* had gemaakt, *geen lomperik* en *geen vrouw*...

Die rabbijn had zijn ogen ongetwijfeld niet kunnen geloven, als hij in Galaten 3 had gelezen hoe Paulus joden en heidenen, en mannen en vrouwen in godsdienstig opzicht volledig gelijkstelt! *Er zijn geen Joden of Grieken meer, slaven of vrijen, mannen of vrouwen – u bent allen één in Christus Jezus.* De argumentatie van Paulus is dan als volgt: In Christus is de zondeval opgeheven, en dus is ook de straf voor de zondeval, de verdeeldheid tussen God en mens en de verdeeldheid tussen man en vrouw, opgeheven. In de nieuwe schepping, in Christus, is de oorspronkelijke eenheid van de schepping hersteld! Wij zouden hier Romeinen 5: 15 naast kunnen plaatsen: *Door de overtreding van één mens moesten alle mensen sterven, maar de genade die God aan alle mensen schenkt door die ene mens Jezus Christus, is veel overvloediger!*

Ook als het gaat om het huwelijksleven, en om seksualiteit, was Paulus revolutionair in zijn prediking van gelijkheid. Daarover hoorden we Paulus spreken in **1 Korinthiërs 7**. Paulus zelf was geneigd tot het celibaat. Maar hij laat iedereen vrij om te trouwen. Dan moet... *iedere man zijn eigen vrouw hebben en iedere vrouw haar eigen man. En een man moet zijn vrouw geven wat haar toekomt, evenals een vrouw haar man. Een vrouw heeft niet zelf de zeggenschap over haar lichaam, maar haar man; en ook een man heeft niet zelf de zeggenschap over zijn lichaam, maar zijn vrouw.* We horen hier opnieuw hoe Paulus de gelijkwaardigheid van man en vrouw in het concrete leven benadrukt.

In zijn tijd gold Paulus daarom niet als een reactionaire vent die vrouwen achter wilde stellen, maar als een evangelische emancipator! Het gaat misschien te ver om van Paulus een feminist te maken, maar niemand kan ontkennen dat hij uiterst radicaal kon zijn als het gaat om man-vrouw verhoudingen. 'Niet van dat zuinige.'

Paulus *kon* zo radicaal zijn, omdat Paulus verwachtte dat Christus zeer spoedig terug zou keren... Als je gelooft dat er spoedig, een einde zal komen aan de wereld zoals die nu is... dat je dat nog zelf mee zult maken... dan zul je sneller geneigd zijn om radicale meningen te hebben over geld, economie, huwelijk, traditionele omgangsvormen... Onder andere daarom wilde hij zelf niet trouwen en zag hij anderen het liefst ongetrouwd... Het was niet meer nodig, Christus zou snel wederkomen! Paulus wilde zijn lichaam en zijn geest vrij houden, om zich helemaal op die spoedige wederkomst voor te bereiden. Wij moeten eerlijk toegeven dat Paulus het wat dat betreft niet bij het juiste eind heeft gehad. De geschiedenis heeft uitgewezen dat hij niet onfeilbaar is – een mens is dat nooit.

Paulus was een mens.

Maar hoe zit het dan met het spreekverbod voor vrouwen binnen de gemeente? Dan komen wij bij onze derde, laatste lezing, **1 Korinthiërs 14: 34-36?**

Er zijn enkele mogelijkheden:

- Ik heb bij **een bekende theoloog** (Van Genneep) wel eens gelezen: Ach, omdat een aantal kwebbelende vrouwen in de kerk van Korinthië hun mond niet konden houden tijdens de dienst... en omdat Paulus daar iets van zei...moesten eeuwenlang vrouwen daarvoor boeten... en zwijgen... Paulus had zich beslist heel anders uitgedrukt, als hij wist dat zijn gelegenheidsbrief later tot heilige, geïnspireerde Schrift zou worden verklaard!

- **Orthodoxe, conservatieve uitleggers** zullen nu hun hoofd schudden. Nee, de woorden van Paulus waren geïnspireerd en dus voor de eeuwigheid. Accepteer het of niet, maar er staat dat vrouwen in de kerk niet mogen spreken.

- Weer andere, **modernere uitleggers** zeggen: deze, en ook latere vrouw-onvriendelijke passages, zijn **latere invoegingen**... De redenering is dan als volgt: Paulus, met zijn geloof in de spoedige wederkomst, was erg radicaal. Toen de wederkomst uitbleef, moest de kerk toch wat in de pas komen met de omringende cultuur, en daarom hebben latere, verburgerlijkte kerkleiders die vrouw-onvriendelijke passages ingevoegd.

Maar zo gaan we niet met de Bijbel om: van een passage die ons niet aanstaat zeggen dat het een latere toevoeging is, die we niet serieus hoeven nemen, of zelfs kunnen schrappen. De bewerking en de eindredactie van de bijbelse boeken, maakt ook deel uit van die geschriften! Die eindredacteuren waren geen lieden die met de voeten op tafel maar wat zaten aan te rommelen! De Bijbel is ons heilige boek... dan ga je geen passages schrappen. Als je er helemaal niet mee uit de voeten kunt, ziet je er maar ene tijdje een hek omheen: glad ijs...! Dun ijs eventueel. Maar je laat ze wel staan! Wie weet openbaren deze passages hun ware betekenis pas in de toekomst!

- Er is **nog een mogelijkheid** om 1 Korinthiërs 14 uit te leggen. Dan vatten we de vrouw-onvriendelijke uitspraken die we hier vinden op als uitspraken of vragen die Paulus aanhaalt uit een brief die hij uit Korinthe gekregen heeft. Die uitspraken zijn dan op te vatten als citaten, waarop Paulus vervolgens reageert! Niet Paulus is dan de discriminator - hij reageert op discriminerende geluiden vanuit Korinthe!

De Amsterdamse hoogleraar NT Chatelion Counet gaat nog een stap verder, door een aantal vraagtekens aan de tekst toe te voegen. Dat kan. In het bijbelse Grieks kende men geen punten en komma's en vraagtekens - alle punten en komma's en vraagtekens in de Bijbel zijn eeuwen later toegevoegd. In de eenentwintigste eeuw voegt professor Chatelion nog wat extra vraagtekens toe. We lezen 1 Korinthiërs 14: 34-36 nu in zijn versie. Zie de zondagsbrief. Paulus reageert op een vragen uit een brief die hij uit Korinthië heeft ontvangen.

Wat zeggen jullie mannen in Korinthe? *34. Moeten de vrouwen in uw bijeenkomsten hun mond houden? Het is hun niet toegestaan het woord te nemen? Zij moeten ondergeschikt blijven, zoals trouwens de wet voorschrijft?* *35. En willen zij iets te weten komen, dan moeten zij er thuis hun man maar naar vragen? Omdat een vrouw in de gemeente immers niet het woord hoort te voeren?* *36. Pardon! Is Gods woord soms van u (mannen) uitgegaan? Is het alleen tot u (mannen) doorgedrongen?*

Dat woordje *Pardon*, in vers 36, vinden we niet in de NBV, maar wel in het Grieks. Daar staat: een korte uitroep: *èè?* Die je met *Hè*, of: *Wat krijgen we nou?* of: *Pardon?* zou kunnen vertalen. In deze versie, die recht doet aan de overgeleverde tekst, neemt Paulus dus juist afstand van het spreekverbod van vrouwen in de kerk!

Dat past beter bij I Korinthe 11: 5 waar staat: een vrouw maakt haar hoofd te schande wanneer ze met onbedekt hoofd bidt of profeteert... Die hoofdbedekking is weer een ander verhaal... maar Paulus gaat er hier dus wel al vanuit dat een vrouw mag kan en mag hardop mag bidden of profeteren!

3.

Tot slot.

Naar onze huidige opvattingen, was Paulus geen feminist. Daarvoor maakt hij op andere plaatsen in zijn brieven te vaak duidelijk dat de man het hoofd is van de vrouw, dat de vrouw haar man moet gehoorzamen. Maar wanneer we hem plaatsen in zijn tijd, waarin de vrouw nauwelijks iets te zeggen had, dan had hij beslist radicale, zelfs revolutionaire opvattingen over de rol van de vrouw in de kerk en de samenleving.

En wat we in Paulus en zijn brieven vooral zien gebeuren is dit: we zien een mens die *diep diep* is geraakt door de Opgestane Heer, door **de Opstanding van Christus die én ons leven én onze dood totaal op zijn kop zet!** Van dat goddelijke wonder getuigt met Paulus met zijn menselijke woorden. Natuurlijk schieten menselijke woorden altijd tekort als het gaat om Gods daden. Maar met alles wat hij in zich heeft probeert Paulus voor de mensen van zijn tijd de opstanding te verkondigen en uit te leggen en toe te passen. Is dat niet wat wij als volgelingen van Jezus Christus te doen hebben, in onze tijd, in onze samenleving? Oprechte getuigen zijn, in onze eigen woorden, met onze eigen daden, op onze eigen manier, van het wonder van de opstanding van Christus, en wat dat voor ons betekent.

En als iemand ons daarin op inspirerende wijze is voorgegaan – dan wel Paulus!

Amen.

Ds. F.W. Verbaas